

Lagrådsremiss

Bättre förutsättningar att sända ut statlig personal

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 29 januari 2026

Pål Jonson

Ulrika Funered
(Utrikesdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås förbättringar av förutsättningarna att sända ut personal inom två områden. I inkomstskattelagen föreslås en ändring som innebär att förmån av vaccination av medföljande familjemedlemmar vid tjänstgöring utomlands ska vara skattefri under förutsättning att vaccinationen betingas av utlandsvistelsen. Det föreslås vidare ändringar i hälso- och sjukvårdslagen och tandvårdslagen. Dessa ändringar innebär att personal som anställs av vissa statliga myndigheter för att direkt stationeras utomlands ska omfattas av regionernas ansvar att erbjuda en god hälso- och sjukvård samt tandvård, även om de inte anses bosatta i Sverige. Regionernas ansvar ska i dessa fall även omfatta medföljande familjemedlemmar.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

Innehållsförteckning

1	Beslut	3
2	Lagtext	4
2.1	Förslag till lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125)	4
2.2	Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)	5
2.3	Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)	6
3	Ärendet och dess beredning	8
4	Statlig utsändning	8
4.1	Den utsända statliga personalen	8
4.2	Utlandsvillkorssystemet	9
4.2.1	Avtal om utlandstjänstgöring – UVA	9
4.2.2	Avtal om utlandskontrakt och riktlinjer för anställningsvillkor vid tjänstgöring utomlands – URA	9
4.3	Utmaningar	10
5	Medföljande familjemedlemmars vaccinationer ska vara skattefria	10
6	Ett utökat ansvar för regionerna att erbjuda god hälso- och sjukvård och tandvård till direktutsänd statlig personal	15
7	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	22
8	Konsekvenser	22
9	Författningskommentar	28
9.1	Förslaget till lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125)	28
9.2	Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)	29
9.3	Förslaget till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)	30
Bilaga 1	Sammanfattning av aktuella delar i promemorian Bättre förutsättningar för utsänd statlig personal (Ds 2024:9)	32
Bilaga 2	Promemorians lagförslag	35
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	38

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125),
2. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229),
3. lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125)

Härigenom föreskrivs att det i tandvårdslagen (1985:125) ska införas en ny paragraf, 5 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 b §

Regionen ska utöver det som följer av 5 och 5 a §§ erbjuda en god tandvård åt dem som, utan att vara bosatta i Sverige, är utsända av Regeringskansliet, Försvarmakten eller Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) för tjänstgöring utomlands.

Regionen ska även erbjuda en god tandvård åt medföljande familjemedlemmar till dem som avses i första stycket.

Vården ska erbjudas av den region där den utsände senast var bosatt.

Denna bestämmelse gäller inte utsänd personal som omfattas av lagen (2010:449) om Försvarmaktens personal vid internationella militära insatser.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

2.2 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 18 § inkomstskattelagen (1999:1229)¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

18 §²

Förmån av hälso- och sjukvård ska inte tas upp om förmånen avser vård utomlands vid insjuknande i samband med tjänstgöring utomlands.

Följande förmåner ska inte heller tas upp

– läkemedel vid vård utomlands vid insjuknande i samband med tjänstgöring utomlands,

– företagshälsovård, förebyggande behandling eller rehabilitering,

– vaccination som betingas av tjänsten, *och*

tjänsten,

– vaccination av medföljande familjemedlemmar vid tjänstgöring utomlands, om vaccinationen betingas av utlandsvistelsen, *och*

– tandbehandling som har bedömts som nödvändig med hänsyn till tjänstens krav för Försvarsmaktens submarina eller flygande personal och för andra med i huvudsak liknande arbetsförhållanden.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

2. Lagen tillämpas första gången på förmån som tillhandahålls efter ikraftträdandet.

¹ Lagen omtryckt 2008:803.

² Senaste lydelse 2018:523.

2.3 Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

Härigenom föreskrivs i fråga om hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

dels att 9 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 8 kap. 2 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

2 a §

Regionen ska även erbjuda en god hälso- och sjukvård åt

1. den som, utan att vara bosatt i Sverige, är utsänd av Regeringskansliet, Försvarsmakten eller Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) för tjänstgöring utomlands, och

2. den som är medföljande familjemedlem till en person som avses i 1.

Vården ska erbjudas av den region där den utsände senast var bosatt.

Denna bestämmelse gäller inte utsänd personal som omfattas av lagen (2010:449) om Försvarsmaktens personal vid internationella militära insatser.

9 kap.

1 §¹

Regionen ska erbjuda vårdgaranti åt den som omfattas av regionens ansvar enligt 8 kap. 1 eller 2 §. Vårdgarantin ska innehålla en försäkran om att den enskilde inom viss tid får

1. kontakt med primärvården,
2. en medicinsk bedömning av läkare eller annan legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal inom primärvården,
3. besöka den specialiserade vården, och
4. planerad vård.

Regionen ska erbjuda vårdgaranti åt den som omfattas av regionens ansvar enligt 8 kap. 1, 2 eller 2 a §. Vårdgarantin ska innehålla en försäkran om att den enskilde inom viss tid får

Hos en sådan utförare som avses i 7 kap. 3 a § första stycket gäller vårdgarantin enligt första stycket 1 och 2 endast om den enskilde är listad hos utföraren.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringskansliet (Utrikesdepartementet) gav den 18 juli 2023 en särskild utredare i uppdrag att biträda Utrikesdepartementet att utreda frågan om bättre förutsättningar för utsänd statlig personal (UD 2023:A).

Den 3 juni 2024 överlämnade utredaren promemorian Bättre förutsättningar för utsänd statlig personal (Ds 2024:9). En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats (regeringen.se) och i Utrikesdepartementet (UD2024/08091). I denna lagrådsremiss behandlas lagförslagen i promemorian.

4 Statlig utsändning

4.1 Den utsända statliga personalen

Med utsänd eller utstationerad personal (som används synonymt i det följande) avses personal som efter beslut av arbetsgivaren ska vara utlandsstationerad för tjänstgöring utomlands. Arbetsrättsligt är dessa personer anställda i Sverige men utför sitt arbete utomlands. År 2023 hade ungefär 50 myndigheter utsänd personal som omfattas av de två kollektivavtal som finns för tjänstgöring utomlands. Antalet utsända var 2023 cirka 1 700 personer med uppskattningsvis 2 000 medföljande familjemedlemmar. Mer än en tredjedel av dessa var utsända från Regeringskansliet, främst Utrikesdepartementet.

Från Utrikesdepartementet sänds anställda ut för arbete vid utlandsmyndigheterna, det vill säga ambassader, konsulat, delegationer och missioner. Dessa utgör ett viktigt stöd för Regeringskansliet, riksdagen, hovet och andra svenska myndigheter som företrädare för det offentliga Sverige i internationella kontakter. Utlandsmyndigheterna ger även stöd till näringslivet och andra icke-statliga aktörer i arbetet att främja svenska intressen utomlands.

Andra myndigheter med många utsända är Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) som för ett par år sedan hade cirka 200 utsända och Försvarsmakten med cirka 180 utsända vid samma tidpunkt. Genom medlemskapet i Nato har Försvarsmakten uppskattat att antalet utsända kommer att nästan tredubblas.

4.2 Utlandsvillkorssystemet

Utsänd statlig personals anställning och levnadsförhållanden påverkas av lagstiftningen på ett flertal skilda rättsområden. Förutsättningarna för utsändning styrs också av villkoren i kollektivavtal. Både kollektivavtalsbestämmelser och skatterättslig lagstiftning har utvecklats över tid och anpassats för att ge de arbetsgivarpolitiska effekter som ansetts önskvärda.

4.2.1 Avtal om utlandstjänstgöring – UVA

För arbetstagare från Regeringskansliet och Sida som i minst sex månader är utlandsstationerade med placering vid en utlandsmyndighet gäller kollektivavtalet Avtal om utlandstjänstgöring (UVA). Med medföljande familjemedlem avses i avtalet medföljande make, maka (eller registrerad partner), sambo och barn under 19 år som den anställda har försörjningsplikt för, under förutsättning att de stadigvarande vistas på stationeringsorten. Arbetsgivaren svarar för att teckna Kammarkollegiets UVA-försäkring för arbetstagaren och medföljande familjemedlemmar. Regeringskansliets och Sidas anställda som omfattas av UVA och UVA-försäkringen omfattas också av den s.k. UVApplus-försäkringen. Detta utökade försäkringsskydd omfattar bland annat planerad vård och skäliga och nödvändiga kostnader för läkemedel och sjukresor. Om det går att få fullgod vård jämförbar med den allmänna svenska sjukvården i stationeringslandet ersätts i första hand sådan vård. Om fullgod vård inte kan fås i stationeringslandet ersätts kostnader för sjukvård i Sverige eller i tredje land.

4.2.2 Avtal om utlandskontrakt och riktlinjer för anställningsvillkor vid tjänstgöring utomlands – URA

Avtal om utlandskontrakt och riktlinjer för utlandsvillkor vid tjänstgöring utomlands (URA) är det generella kollektivavtalet för staten vid tjänstgöring utomlands och tillämpas på arbetstagare vid myndighet under regeringen som enligt arbetsgivarens beslut ska vara stationerad vid en i det upprättade URA-kontraktet angiven stationeringsort utomlands. Liksom i UVA (se avsnitt 4.2.1) avses med familjemedlem make, maka (eller registrerad partner), sambo och barn under 19 år som den anställda har försörjningsplikt för. Arbetsgivaren svarar för att teckna Kammarkollegiets URA-försäkring för arbetstagaren och, i förekommande fall, medföljande familjemedlemmar i kontraktet. URA-försäkringen ersätter bland annat personskador och nödvändig akut sjukvård. De som sänds ut med URA från Regeringskansliet och Sida omfattas då också av den s.k. UVApplus-försäkringen gällande bl.a. planerad vård.

4.3 Utmaningar

I promemorian framhålls att arbetsgivare men även utsänd statlig personal upplever flera olika utmaningar och begränsningar inför, under och efter utsändningen, bl.a. avseende medföljande familjemedlemmars vaccinationer och så kallad direktutsändning.

När det gäller vaccinationer handlar det om att det ofta ställs krav på att medföljande familjemedlemmar vaccineras av hälso- och säkerhetsskäl i enlighet med vad som krävs utifrån förhållandena på stationeringsorten. I skatterättsligt hänseende utgör vaccinationerna, om de sker på arbetsgivarens bekostnad, förmåner på grund av den utsändes tjänst som den utsände förmånsbeskattas för.

Med direktutsänd avses någon som utan att vara bosatt och folkbokförd i Sverige anställs för att direkt stationeras utomlands. Dessa personer saknar i regel tillgång till den offentliga vården i Sverige. Det framgår av promemorian att de flesta myndigheter låter bli att direktutsända personal eftersom utsändas tillgång till svensk vård anses vara en förutsättning för en säker postering utomlands. Detta bland annat eftersom likvärdig vård inte alltid kan erbjudas på stationeringsorten. Vidare bygger URA-försäkringen på att annan än akut sjukvård kan fås i Sverige. Utsänd personal inom EU/EES och Schweiz har i enlighet med EU-regler rätt till vård i Sverige under utsändningen och, under förutsättning att de anses som EU-rättsligt bosatta på stationeringsorten, rätt till sjukvård även där. Detta gäller dock inte alltid medföljande familjemedlemmar. När utsändning sker till länder utanför EU kan behovet av vård i Sverige, såväl som i tredjeland, vara än större.

5 Medföljande familjemedlemmars vaccinationer ska vara skattefria

Regeringens förslag

Förmån av vaccination av medföljande familjemedlemmar vid tjänstgöring utomlands ska inte tas upp till beskattning om vaccinationen betingas av utlandsvistelsen.

Promemorians förslag

Förslagen i promemorian överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget. *Sveriges Kommuner och Regioner* efterfrågar att begreppet medföljande familjemedlemmar tydligt definieras i lagtext eller förarbete. *Förvaltningsrätten i Stockholm* anser att begreppet tjänstgöring utomlands är svårtolkat och att det finns risk att även kortare utlands-

vistelser såsom tjänsteresor utomlands anses rymmas däri. *Svenska dialoginstitutet för Mellanöstern och Nordafrika* anser att det bör förtydligas om begreppet betingas av utlandsvistelsen gäller specifikt för landet eller regionen och att även regionala vaccinationer som kan vara bra att ha bör vara skattefria.

Skatteverket har inga invändningar mot att förslaget införs men föreslår att skattefriheten begränsas till medföljande familjemedlemmar till statligt utsänd personal och i stället införs i 11 kap. 21 § inkomstskattelagen. Enligt *Skatteverket* saknar konsekvensanalysen ett resonemang om hur privat anställda och deras medföljande familjemedlemmar påverkas av förslaget, varför skattefriheten bör begränsas till den grupp som berörs av utredningen.

Flera remissinstanser, bl.a. *Arbetsgivarverket*, *Försvarmakten* och *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap* (numera *Myndigheten för civilt försvar*), anför att även förmån av medföljande familjemedlemmars hälsoundersökningar bör vara skattefri. Enligt *Lantmäteriet* bör även förmån av säkerhetsutbildning vid utsändning vara skattefri.

Skälen för regeringens förslag

Beskattning av förmån av hälso- och sjukvård

Enligt inkomstskattelagen (1999:1229) ska som huvudregel löner, arvoden, kostnadsersättningar, pensioner, förmåner och alla andra inkomster som erhålls på grund av tjänst tas upp som intäkt i inkomstslaget tjänst (11 kap. 1 §).

Enligt äldre lagstiftning skulle förmån av fri sjukvård inte tas upp till beskattning. Reglerna kom sedan att ändras på så sätt att skillnad gjordes mellan privat och offentligt finansierad vård (prop. 1994/95:182). Fram till den 1 juli 2018 beskattades arbetstagare för ersättning som arbetsgivare betalat för patientavgift inom den offentligt finansierade vården medan förmån av icke offentligt finansierad hälso- och sjukvård samt vård utomlands var skattefri. Den 1 juli 2018 slopades skattefriheten för förmån av privat finansierad hälso- och sjukvård. Huvudregeln kom därefter att innebära att förmån av hälso- och sjukvård, likt andra förmåner, ses som en skattepliktig inkomst för den anställda. Från denna huvudregel infördes ett antal undantag. Bland annat gjordes bedömningen att förmån av hälso- och sjukvård vid insjuknande utomlands i samband med tjänstgöring utomlands fortsatt borde vara skattefri, liksom förmån av företagshälsovård och vaccination som betingas av tjänsten. Det bedömdes även att förmån av vård utomlands för statlig utsänd personal och deras familjemedlemmar även fortsättningsvis borde vara skattefri (prop. 2017/18:131).

Enligt nuvarande reglering ska förmån av hälso- och sjukvård utomlands vid insjuknande i samband med tjänstgöring utomlands inte tas upp till beskattning (11 kap. 18 § första stycket inkomstskattelagen). Inte heller förmån av vaccination som betingas av tjänsten tas upp till beskattning (andra stycket). Det gäller till exempel influensavaccinationer eller vaccinationer inför en tjänsteresa (prop. 1994/95:182 s. 44). Reglerna i 11 kap. 18 § inkomstskattelagen är tillämpliga på alla som tjänstgör utomlands. Enligt 11 kap. 21 § första stycket inkomstskattelagen gäller vidare att

ersättningar och förmåner till utomlands stationerad personal vid en statlig myndighet inte ska tas upp om ersättningen eller förmånen är föranledd av stationeringen och avser hälso- och sjukvård och läkemedel för den anställde och medföljande familjemedlemmar. Denna skattefrihet förutsätter att utlandsstationeringen har påbörjats och, såvitt avser vård av familjemedlemmar, att familjemedlemmarna har följt med till stationeringsorten. Huruvida vården under utlandsstationeringen erhålls på stationeringsorten eller vid ett tillfälligt besök i Sverige påverkar inte frågan om skattefrihet (prop. 2017/18:131 s. 50).

Skatteverket konstaterar i sitt ställningstagande Skatteplikt vid vaccinationer av familjemedlemmar inför utstationering, dnr 8-943944, att nödvändiga vaccinationer som ges till anställda i samband med tjänsteresa eller utstationering och som bekostas av arbetsgivaren är skattefria för den anställde enligt 11 kap. 18 § inkomstskattelagen. Vidare konstateras att det inte finns någon motsvarande regel för skattefrihet gällande medföljande familjemedlemmar, vilket medför att om arbetsgivaren bekostar medföljandes vaccinationer som sker före utresan är detta en skattepliktig förmån för den anställde. Skatteverket anser att lydelsen av 11 kap. 18 § inkomstskattelagen – att vaccinationen betingas av tjänsten – innebär att det enbart är den anställde som omfattas av skattefriheten eftersom skattefriheten har kopplats till den anställdes tjänst och tjänstgöring. Skatteverket konstaterar även att vaccination som sker före det att utsändningen påbörjas inte omfattas av skattefriheten enligt 11 kap. 21 § inkomstskattelagen. Det innebär att vaccination av medföljande ska tas upp som en skattepliktig förmån hos den anställde.

Arbetsgivarens ansvar för familjemedlemmars vaccinationer

Arbetsgivare har inte något arbetsmiljöansvar för medföljande familjemedlemmar. Arbetsgivare har dock i många fall genom kollektivavtalsbestämmelser och utlandskontrakt åtagit sig att ersätta medföljande familjemedlemmars hälso- och sjukvård (se avsnitt 4.2). Av kartläggningen i promemorian framgår att medföljande familjemedlemmar av hälso- och säkerhetsskäl ofta genomgår vaccinationer och hälsoundersökningar i enlighet med vad som krävs av förhållandena på orten. För vissa poster kräver arbetsgivare att medföljande familjemedlemmar har genomgått erforderliga vaccinationer och hälsoundersökningar och på vissa orter råder inrese restriktioner för personer som saknar specifika vaccinationer.

En skattefrihet för förmån av medföljande familjemedlemmars vaccinationer som betingas av utlandsvistelsen bör införas

Som konstateras i promemorian har vaccinationer före utsändning betydelse för vårdbehovet under utsändningen och arbetsgivaren har ett intresse av att medföljande familjemedlemmar har rätt förutsättningar inför utsändning. Risker finns att familjer till följd av förmånsbeskattningen beslutar att avstå vaccination med hälsorisker som följd, både för den enskilde och för personer runtomkring. Detta medför en ökad risk för problem och kostnader för arbetsgivaren för vård av familjer under utsändningen. Vid utsändning av statligt anställda till länder där det inte finns några inresekrav på vaccination skulle vaccination i princip kunna ordnas när familjemedlemmarna är på plats, för att undvika förmåns-

beskattning. En sådan ordning kan dock också medföra hälsorisker, eftersom det innebär att familjemedlemmarna inte har ett fullt skydd mot sjukdomar som kan förekomma på orten när de reser dit.

Av promemorian framgår att de som är föremål för förmånsbeskattning ofta känner sig orimligt behandlade. De har uttryckt att det är oskäligt att beskattas för något som ses som arbetsgivarens kostnader för utsändningen. Omständigheten att den anställde belastas med kostnader för medföljande familjemedlemmars vaccinationer riskerar att leda till att den utsändande arbetsgivaren framstår som mindre attraktiv.

Utlandstjänstgöringens ersättningssystem för statligt utsända bygger vidare på tanken att den anställde har en grundlön och att merkostnader som uppstår på grund av utsändningen kompenseras. Medföljande familjemedlemmars hälso- och sjukvård under utsändningen ses som en sådan merkostnad och förmånen av fri hälso- och sjukvård under utsändningen är skattefri för den anställde. Det kan ifrågasättas om det finns anledning att se annorlunda på vaccinationer som ges före eller efter utsändningen, än på sjukvård som ges till medföljande familjemedlemmar under utsändningen, så länge vaccinationerna ges med anledning av utsändningen.

Mot denna bakgrund bör förmån av sådan vaccination vara skattefri. Liksom skattefriheten för vaccinationer av anställda bör den regleras i 11 kap. 18 § inkomstskattelagen.

För att den anställdes vaccinationer ska vara skattefria krävs enligt 11 kap. 18 § inkomstskattelagen att vaccinationen betingas av tjänsten. Skattefriheten för medföljande familjemedlemmar bör därför begränsas till vaccinationer som ges just med anledning av den anställdes tjänstgöring utomlands. Till skillnad från *Svenska dialoginstitutet för Mellan-östern och Nordafrika* anser regeringen att det bör krävas att vaccinationen betingas av utlandsvistelsen för att den ska vara skattefri. Det innebär att vaccinationen ska vara nödvändig för utlandsvistelsen (jfr Skatteverkets ställningstagande Skatteplikt vid vaccinationer av familjemedlemmar inför utstationering, dnr 8-943944) och normalt att den ska ges inför den anställdes tjänstgöring utomlands. Skattefriheten bör dock även gälla i sådana undantagsfall då det krävs vaccination efter tjänstgöringen utomlands. Vaccination som tas för att t.ex. kunna genomföra en semesterresa bör inte omfattas av skattefriheten. Exempel på vaccinationer som utgör skattefria förmåner för den anställde enligt 11 kap. 18 § inkomstskattelagen är vaccinationer mot hepatit och kolera (Skatteverkets Rättsliga vägledning, 2025, Hälso- och sjukvård, Vaccinationer). Den närmare bedömningen av vilka vaccinationer som omfattas av skattefriheten bör, liksom i dag, vara en tillämpningsfråga för i första hand Skatteverket och i slutändan förvaltningsdomstolarna.

Som *Förvaltningsrätten i Stockholm* påpekar tolkas begreppet tjänstgöring utomlands i 11 kap. 18 § inkomstskattelagen som arbete anställda utför utomlands oavsett om tjänstgöringen har sin grund i tjänsteresa, utsändning, utstationering eller lokalanställning utomlands (Skatteverkets ställningstagande Förmån av hälso- och sjukvård vid lokalanställning utomlands, dnr 202 253417-18/111). Skattefriheten för medföljande familjemedlemmar bör regleras i 11 kap. 18 § inkomstskattelagen och kopplas till den anställdes tjänstgöring utomlands. Det innebär att i den utsträckning som medföljande familjemedlemmar förekommer vid exem-

pelvis kortare tjänsteresor så kommer även vaccinationer vid sådana resor att omfattas av skattefriheten. Som konstaterats ovan är det dock endast vaccinationer som är nödvändiga för vistelsen utomlands som kommer att vara skattefria. Risken för att bestämmelsen skulle komma att utnyttjas på ett otillbörligt sätt bedöms som liten.

När det gäller *Sveriges Kommuner och Regioners* synpunkt att begreppet medföljande familjemedlemmar behöver definieras så förekommer begreppet familjemedlemmar redan i inkomstskattelagen (se 11 kap. 21 §). Begreppet bör ha samma betydelse som i den paragrafen och syfta på make eller motsvarande och barn (jfr prop. 2017/18:131 s. 50 och prop. 2005/06:19 s. 38). Den språkliga innebörden av begreppet medföljande är att familjeförhållandet ska ha varit etablerat vid utsändningen. Om den anställda under tiden för utsändningen blir sambo eller gifter sig kommer skattefriheten således inte att omfatta dessa nya familjemedlemmars vaccinationer. Den skatterättsliga innebörden av begreppet får i övrigt avgöras av rättstillämpningen.

Skattefriheten bör inte begränsas till statligt anställda

Enligt gällande regler beskattas anställda för förmån av att arbetsgivaren bekostat medföljande familjemedlemmars vaccinationer inför och efter en utlandsstationering. Motsvarande förmåner som medföljande familjemedlemmar till statlig personal får under själva utlandsstationeringen är dock skattefria. Däremot förmånsbeskattas till exempel en utsänd privatanställd för alla medföljande familjemedlemmars förmåner av vaccinationer, oavsett när de ges.

I tidigare lagstiftningsärendet har uttalats att förmån av hälso- och sjukvård som statligt anställda erhåller före eller efter en utlandsstationering inte bör vara undantagen från beskattning eftersom personerna då befinner sig i samma skatterättsliga situation som privat anställda och att beskattningen av vårdförmåner bör vara enhetlig (prop. 2017/18:131 s. 27). Regeringen instämmer i bedömningen att beskattningen av förmåner bör vara enhetlig och att det före och efter en utlandsstationering inte är motiverat att göra skillnad på familjemedlemmar till t.ex. statligt anställda och privat anställda. Även för dessa anställda kan vaccination av medföljande familjemedlemmar vara en förutsättning för att utsändning ska kunna vara möjlig. Till skillnad från *Skatteverket* anser regeringen därför att den föreslagna regleringen inte bör begränsas till statligt anställda. Regeringen anser vidare, till skillnad från *Skatteverket*, att det finns tillräckligt underlag i promemorian för att konstatera att privat anställda i liten omfattning kommer beröras av förslaget (se vidare avsnitt 8).

Ingen skattefrihet föreslås beträffande förmån av hälsoundersökning eller andra förmåner

I promemorian konstateras att motsvarande problematik som med beskattning av förmån av vaccinationer gör sig gällande beträffande förmån av medföljande familjemedlemmars hälsoundersökningar. Flera remissinstanser anser att även förmån av medföljande familjemedlemmars hälsoundersökningar bör vara skattefri. Denna fråga ligger dock utanför det aktuella lagstiftningsärendet. Angående *Lantmäteriets* förslag som rör

förmån av säkerhetsutbildning så ligger även detta utanför lagstiftnings-
ärendets ramar.

6 Ett utökat ansvar för regionerna att erbjuda god hälso- och sjukvård och tandvård till direktutsänd statlig personal

Regeringens förslag

Direktutsänd personal från Regeringskansliet, Försvarsmakten och Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) ska omfattas av regionernas skyldighet att erbjuda god hälso- och sjukvård och tandvård. Den region där personen senast var bosatt ska ansvara för att erbjuda vården. Personer som omfattas av lagen om Försvarsmaktens personal vid internationella militära insatser ska dock inte omfattas av förslaget.

Regionens skyldighet att erbjuda en god hälso- och sjukvård och tandvård ska också omfatta medföljande familjemedlemmar till den direktutsände arbetstagaren.

Den nya personkrets som ska omfattas av regionernas skyldighet att erbjuda hälso- och sjukvård ska även omfattas av regionernas skyldighet att erbjuda vårdgaranti.

Promemorians förslag

Förslagen i promemorian stämmer i huvudsak överens med regeringens. Förslagen i promemorian omfattar inte direktutsänd personal från Sida.

Remissinstanserna

De flesta remissinstanser tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget. Av dessa anser dock flera, bl.a. *Ekonomistyrningsverket*, *Göteborgs universitet*, *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap* (numera *Myndigheten för civilt försvar*), *OFR/S,P,O* och *TCO*, att samtliga utsändande myndigheter bör omfattas, bl.a. av likabehandlingsskäl. *Folke Bernadotteakademien*, *Försvarets materielverk* och *Sida* anser att den egna myndigheten bör omfattas. Sida framhåller att deras verksamhet är en integrerad del av utrikesförvaltningen och att deras personal behöver kunna tjänstgöra växelvis mellan Sida och internationella arbetsplatser. *Arbetsgivarverket* anser att kretsen behöver begränsas till de utsändningar som är av störst vikt utrikes- och säkerhetspolitiskt på grund av att omfattningen av vårdens ökade ansvar och kostnader är osäker. *Försvarsmakten*, *OFR/S,P,O* och *TCO* anser att även personal vid internationella militära insatser bör omfattas då Försvarsmakten kan ha behov av att nyttja personal som är bosatta utomlands för tjänstgöring i sådana insatser.

Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket anser att det bör förtydligas om avsikten med förslaget är att personkretsen även ska få rätt till

subventionerade läkemedel och andra varor enligt lagen om läkemedelsförmåner m.m. *Sveriges Kommuner och Regioner* undrar om förslaget att vården ska erbjudas av den region där den utsände senast var bosatt innebär att denna region även ska bli kostnadsansvarig för vård som utförs i annan region.

Stockholms universitet avstyrker förslaget med motiveringen att särskilda villkor för utsändas tillgång till vård i första hand bör regleras genom ensidigt utställda arbetsgivargarantier och försäkringar. *Utrikesförvaltningens personalförening* förespråkar ett förslag som endast omfattar utsända och medföljande familjemedlemmar med direkt koppling till utrikesförvaltningen, bl.a. för att inte riskera problem med finansiering av förslaget eller att det blir en utdragen process.

Skälen för regeringens förslag

Tillgång till vård i Sverige

Regionerna har enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) en skyldighet att erbjuda vård till dem som är bosatta i regionen (8 kap. 1 §). Med bosättning avses detsamma som i folkbokföringslagen (1991:481) vilket innebär att det i praktiken krävs att personen är folkbokförd i Sverige (se prop. 1981/82:97 s. 115). Enligt folkbokföringslagen anses en person bosatt här i landet om han eller hon kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvilan) i landet under minst ett år (3 §). Den som inte anses bosatt i en region omfattas enbart av regionens ansvar att erbjuda omedelbar hälso- och sjukvård åt den som vistas i regionen om den behöver det (8 kap. 4 § hälso- och sjukvårdslagen). Utsänd statlig personal inom EU/EES och Schweiz har rätt till vård i Sverige med stöd av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (8 kap. 2 § hälso- och sjukvårdslagen). Medföljande familjemedlemmars tillgång till vård i Sverige är dock beroende av om de utövar ekonomisk aktivitet på stationeringsorten, alternativt i en annan medlemsstat, eller inte. För en mer detaljerad beskrivning av regleringen för utsända inom EU/EES och Schweiz, se kapitel 10 i promemorian.

I 5 och 5 a §§ tandvårdslagen (1985:125) finns regler om regionernas ansvar att erbjuda en god tandvård, vars omfattning motsvarar ovan beskrivna regler i hälso- och sjukvårdslagen. Den som är över 20 år gammal och försäkrad för bosättningsbaserade förmåner enligt 4 och 5 kap. socialförsäkringsbalken eller som, utan att vara bosatt här, har rätt till förmåner som följer av förordning (EG) nr 883/2004, har rätt till statligt tandvårdsstöd (1 kap. 5 § lagen [2008:145] om statligt tandvårdsstöd). Det statliga tandvårdsstödet består av allmänt tandvårdsbidrag, särskilt tandvårdsbidrag och högkostnadsskydd.

Den som omfattas av regionernas ansvar att erbjuda en god tandvård och som har behov av vissa oralkirurgiska åtgärder, tandvård som ett led i sjukdomsbehandling och vissa andra åtgärder omfattas av bestämmelserna i hälso- och sjukvårdslagen om avgifter som avser öppen hälso- och sjukvård. Enligt 7 kap. 1 § 1 tandvårdslagen gäller vidare att folktandvården ska svara för regelbunden och fullständig tandvård för personer till och med det år då de fyller 19 år.

En person som flyttar från Sverige kommer inte längre att omfattas av de bosättningsbaserade förmånerna i socialförsäkringsbalken. Utsänd statlig personal ska dock anses fortsatt bosatt i landet under utsändningen, om personen någon gång tidigare varit bosatt i landet (5 kap. 4 § socialförsäkringsbalken). Det gäller även medföljande make och barn som inte fyllt 18 år samt att med make likställs den som utan att vara gift med den utsände lever tillsammans med denne om de tidigare varit gifta eller gemensamt har eller har haft barn (5 kap. 8 §). För medföljande barn har kravet om att någon gång ha varit bosatt i Sverige inte ansetts gälla (se RÅ 2008 ref. 9). För övriga medföljande familjemedlemmar saknas dock praxis.

Problem med att direktutsända personal

Under utsändningen har arbetsgivaren ett kollektivavtalsreglerat ansvar för att den utsände och dennes medföljande familjemedlemmar har tillgång till sjukvård och akut tandvård och bestämmelserna i kollektivavtalen utgår från att personerna kan få vård i tredjeland och i Sverige (jfr avsnitt 4.2). Eftersom direktutsänd personal och deras medföljande familjemedlemmar inte kan garanteras sjukvård i Sverige har de allra flesta utsändande myndigheter beslutat att inte anställa personer som utvandrat från Sverige för omedelbar stationering utomlands. En sådan person behöver flytta hem till Sverige minst ett år innan det kan bli aktuellt att sändas ut, för att först kunna bli folkbokförd. Det uppstår problem för den utsändande myndigheten i de fall då det inte är möjligt att låta en potentiell anställd arbeta i Sverige i ett år före utsändningen. Flera myndigheter förmedlar enligt kartläggningen i promemorian att de begränsas i sin rekrytering på grund av att det inte bedöms möjligt att direktutsända. För arbetsgivarens del märks begränsningarna i rekryteringen framför allt på den typ av tjänster där det finns mycket få personer som uppfyller kravprofilen. Det kan till exempel handla om befattningar som myndighetschef vid en utlandsmyndighet och andra nyckelfunktioner för myndighetens närvaro i utlandet. Myndigheternas kompetensförsörjning påverkas negativt på det sättet att de inte alltid kan anställa de personer som är bäst lämpade och mest kvalificerade för tjänsten. Det kan även handla om att anställda som varit tjänstlediga för att arbeta utomlands, och därmed avregistrerats från folkbokföringen som utflyttade, behöver flytta hem och arbeta i Sverige före utsändning, vilket inte alltid är förenligt med myndighetens behov.

Viss direktutsänd statlig personal bör ha tillgång till vård i Sverige

Eftersom det inte alltid är möjligt för den utsände och dennes familjemedlemmar att få all sjukvård de behöver på stationeringsorten eller i tredjeland behöver dessa personer ha tillgång till hälso- och sjukvård i Sverige för att arbetsgivaren ska uppfylla sitt kollektivavtalsreglerade ansvar. Utsända som omfattas av URA har endast rätt till sjuk- och tandvård som inte kan anstå på stationeringsorten. De behöver därför ha tillgång till övrig sjuk- och tandvård via det svenska systemet. Även utsända enligt UVA kan behöva ha tillgång till svensk sjuk- och tandvård. Dessa utsända har rätt till mer omfattande sjukvård på stationeringsorten men det är vanligt att dessa eller deras familjemedlemmar reser hem till Sverige för

att få sjukvård, t.ex. när sjukvården på stationeringsorten inte bedöms tillförlitlig. En person som inte anses bosatt i Sverige kan visserligen gå till en privat läkare eller tandläkare men för att få full tillgång till all den sjuk- och tandvård som kan behövas, t.ex. oralkirurgisk behandling som kräver ett sjukhus tekniska och medicinska resurser eller tandvårdsbehandling av defekt som orsakats av sjukdom i käkområdet eller ansiktet, krävs att personen är bosatt i Sverige.

Det finns en uttalad ambition från regeringen att öka svensk närvaro i bl.a. EU, FN och Nato. Den svenska närvaron bygger på att personer kan tjänstgöra växelvis mellan vissa myndigheter och EU, FN eller Nato. För att detta ska vara möjligt bedömer regeringen att förutsättningarna för direktutsändning behöver förbättras. Det bedöms särskilt viktigt att underlätta vissa statliga arbetsgivares tillsättning av utlandstjänster. Riskerna med direktutsändning kan också inverka dämpande på statlig personals vilja att söka tjänstledighet för att tjänstgöra hos annan arbetsgivare än staten utomlands. Sådan tjänstgöring, t.ex. vid Nato eller inom EU, kan ge den anställde viktiga erfarenheter som kan komma den statliga arbetsgivaren till nytta och det kan anses ligga i svenska myndigheters intresse att anställda ges möjlighet till denna typ av kompetensutveckling. Viss direktutsänd statlig personal och deras medföljande familjemedlemmar bör därför omfattas av den svenska offentliga hälso- och sjukvården samt tandvården, trots att de inte anses bosatta här i landet.

När det gäller försäkringslösningar är det typiskt sett Kammarkollegiet som tillhandahåller dessa för statliga myndigheter och det finns begränsningar för hur myndigheterna kan teckna privata försäkringar (5 § förordningen [1995:1300] om statliga myndigheters riskhantering). Det är vidare inte säkert att en försäkring kan göras heltäckande nog för att vara ett fullgott alternativ till den offentliga vården. Det kan vara svårt både för arbetsgivaren och den anställde att bedöma om en viss privat försäkring innebär ett tillräckligt skydd. Regeringen bedömer därför, till skillnad från *Stockholms universitet*, att försäkringslösningar inte är tillräckliga för att arbetsgivaren ska uppfylla sitt ansvar för de utsända och deras familjemedlemmar.

Nya bestämmelser bör införas i hälso- och sjukvårdslagen och tandvårdslagen

Hälso- och sjukvårdslagen och tandvårdslagen innehåller i dag vissa särregleringar för personer som inte anses bosatta i en viss region men som ändå ska omfattas av en regions ansvar att erbjuda en god hälso- och sjukvård. En motsvarande särreglering bör införas för viss direktutsänd statlig personal och deras familjemedlemmar, som i dag inte omfattas av regionernas ansvar att erbjuda vård. En ny bestämmelse i hälso- och sjukvårdslagen, som kompletterar de i 8 kap. 1 och 2 §§, samt en ny bestämmelse i tandvårdslagen, som kompletterar de i 5 och 5 a §§, bör införas.

De personer som kommer att omfattas av regionernas utökade ansvar att erbjuda en god hälso- och sjukvård bör även omfattas av vårdgarantin enligt 9 kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen. *Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets* synpunkt rörande rätten till subventionerade läkemedel

och andra varor enligt lagen (2002:160) om läkemedelsförmåner m.m. ligger utanför detta lagstiftningsarbets ramar.

Beträffande *Sveriges Kommuner och Regioners* fråga huruvida den ansvariga regionen ska bli kostnadsansvarig för vård som utförs i annan region bedömer regeringen att i de flesta fall kan personerna i fråga i första hand förväntas vistas i den ansvariga regionen vid vistelser i Sverige. Det saknas därför skäl att införa en reglering om kostnadsfördelning regionerna emellan.

Den nya regleringen bör även omfatta medföljande familjemedlemmar

Regionernas skyldighet att erbjuda vård bör även gälla den utsändes medföljande familjemedlemmar eftersom arbetsgivaren under utsändningen ansvarar för att även dessa har tillgång till fullgod vård. De nya bestämmelserna bör därför även omfatta dessa personer.

Familjemedlemsbegreppet bör omfatta make eller motsvarande och barn (jfr prop. 2017/18:131 s. 50 och 2005/06:19 s. 38). Tillkommande sambo eller make under direktutsändningen är inte medföljande och bör inte omfattas av regionernas utökade ansvar, utan familjeförhållandet måste ha förelegat vid direktutsändningen. Barn som föds eller adopteras under utsändningen bör dock omfattas av regionernas ökade ansvar om den direktutsände har del i vårdsnaden.

Det kan hända att en direktutsänd arbetstagare har tillgång till sjuk- och tandvård i Sverige på grund av att stationeringsorten ligger inom EU/EES, eller Schweiz. Det är emellertid inte säkert att den direktutsändes medföljande familjemedlemmar omfattas av svensk lagstiftning. Det är därför viktigt att även medföljande familjemedlemmar till en direktutsänd som är stationerad inom EU/EES eller Schweiz omfattas av regionernas utökade skyldighet att erbjuda vård. Detta kan medföra att personen omfattas av sjuk- och tandvård i två medlemsstater. För att arbetsgivaren ska kunna ansvara för personens vård i enlighet med kollektivavtalsbestämmelser måste personen ha tillgång till vård i Sverige – i de fall vård i tredjeland inte är ett alternativ – även om personen också har tillgång till sjuk- och tandvård enligt den behöriga medlemsstatens lagstiftning. Den statliga arbetsgivaren skulle annars inte kunna sända ut personal som har med sig medföljande familjemedlemmar till postering inom EU/EES och Schweiz utan att bryta mot kollektivavtalsbestämmelser.

Endast utsända som tidigare varit bosatta i Sverige bör omfattas av de nya bestämmelserna

Det är den region där den utsände senast var bosatt som bör ansvara för att erbjuda hälso- och sjukvården respektive tandvården. Enligt socialförsäkringsbalkens bestämmelser om tillgången till bosättningsbaserade förmåner för utsänd statlig personal ska den som tidigare någon gång varit bosatt i Sverige anses vara bosatt i landet under utsändningstiden (5 kap. 4 §). På samma sätt bör endast utsända som någon gång har varit bosatta i landet omfattas av den föreslagna bestämmelsen. Något motsvarande krav bör inte gälla för de medföljande familjemedlemmarna eftersom det skulle begränsa möjligheterna för arbetsgivare att direktutsända anställda med familjemedlemmar som inte tidigare varit bosatta i Sverige. Det får dock

antas att det endast kommer att röra sig om ett mycket begränsat antal medföljande familjemedlemmar som inte tidigare har varit bosatta här.

Regeringskansliet, Försvarsmakten och Sida bör omfattas av regionernas utökade ansvar

I det allvarliga säkerhetspolitiska läge som råder är det än mer angeläget än tidigare att en statlig arbetsgivare har möjlighet att anställa personer med rätt kompetens för tjänster utomlands. Detta är av stor vikt för alla statliga arbetsgivare, men framför allt för Regeringskansliet och Försvarsmakten, som båda har verksamhet i utlandet av omedelbar betydelse för den svenska utrikes- och säkerhetspolitiken. Att inte kunna anställa en person på grund av att denne inte har tillgång till vård i Sverige riskerar att lägga hinder i vägen för en effektiv svensk närvaro i utlandet och kan på sikt riskera att skada landet.

Av promemorian framgår att de begränsningar som finns kring direktutsändning påverkar Regeringskansliets möjlighet att rekrytera och att detta kan innebära stora problem vid enskilda tillsättningar. För Regeringskansliet finns problem också avseende de som är tjänstlediga för arbete i EU, FN eller annan mellanstatlig organisation och därför avregistrerade från folkbokföringen som utflyttade. När en befattning utomlands ska tillsättas finns oftast specifika krav på språkkunskap, regional kännedom och tillräcklig erfarenhet för uppdraget. Ofta finns det endast någon eller några få personer som passar in på kravprofilen och det kan hända att den person som är mest lämpad redan befinner sig i utlandet hos annan än statlig arbetsgivare. För Regeringskansliet kan det handla om viktiga rekryteringar till befattningar av betydelse för den svenska utrikes- och säkerhetspolitiken och den svenska närvaron i utlandet.

I och med att Sverige har blivit fullvärdig medlem i Nato kommer sannolikt även Försvarsmakten att uppleva problem på grund av de rekryteringsbegränsningar som följer vid direktutsändning. Försvarsmaktens personal kan förväntas komma att röra sig mellan anställningar i Försvarsmakten och Natos institutioner. Försvarsmakten kan vid flera tillfällen tänkas behöva rekrytera personer som redan befinner sig i utlandet för tjänstgöring hos annan än statlig arbetsgivare, t.ex. Nato. Det kan förväntas bli fråga om tillsättning av befattningar som, likt för utrikesrepresentationen, är av strategisk och säkerhetspolitisk betydelse och där kravprofilen medför att det endast är ett fåtal personer som kan komma i fråga för anställning.

Mot denna bakgrund bör Regeringskansliet och Försvarsmakten omfattas av den nya regleringen.

Sidas utsändningar liknar Regeringskansliets i många avseenden. Återkommande utlandstjänstgöring är en central del av många befattningar inom myndigheten och den utsända personalen är placerad på svenska utlandsmyndigheter. Utlandstjänsterna har ofta en specifik kravprofil, där endast personer med specifika kompetenser kan komma i fråga för förordnande. Som framgår i avsnitt 4.2 gäller samma kollektivavtal (UVA) för Sidas utsända personal som för Regeringskansliets. Av kartläggningen i promemorian och Sidas remissvar framkommer att det är vanligt att deras personal tjänstgör växelvis mellan Sida och t.ex. FN och att Sida, liksom Regeringskansliet, upplever problem med att anställda som varit tjänst-

lediga för arbete utomlands inte kan sändas ut utan att först flytta hem och arbeta i Sverige en tid. Sida framhåller att myndigheten har svårt att klara sin kompetensförsörjning utan att kunna direktutsända personal. Sammantaget talar därför starka skäl för att även Sida bör omfattas av den nya regleringen.

Utsända inom ramen för lagen om Försvarsmaktens personal vid internationella militära insatser bör inte omfattas av förslaget

Försvarsmakten har i dag möjlighet att ha personal i utlandet i militära insatser, vilket regleras i lagen (2010:449) om Försvarsmaktens personal vid internationella militära insatser. Dessa personer tjänstgör generellt sett i Sverige innan det blir fråga om utlandstjänstgöring i militär insats och eventuell personal som var utflyttade vid anställningens påbörjande kommer därmed att ha bosatt sig i Sverige på nytt före tjänstgöring utomlands. Försvarsmakten kommer också att ha personal utomlands för tjänstgöring i olika Nato-insatser. Av promemorian framgår att det ännu inte är klart hur dessa utlandstjänstgöringar kommer att regleras och hur de exakta förutsättningarna för dessa typer av insatser kommer att se ut. Det finns vidare anledning att begränsa den personkrets som omfattas av den nya regleringen till dem där det bedöms som mest nödvändigt. Regeringen anser, till skillnad från *Försvarsmakten*, *OFR/S,P,O* och *TCO*, att personer som omfattas av lagen om Försvarsmaktens personal vid internationella militära insatser inte bör omfattas av regionernas utökade ansvar. Ett undantag för denna grupp bör därför tas in i de nya bestämmelserna.

Övriga myndigheter bör inte omfattas av förslaget

Enligt kartläggningen i promemorian märker även övriga utsändande myndigheter och Business Sweden av vissa begränsningar kopplade till svårigheterna med direktutsändning. Även dessa arbetsgivare skulle påverkas positivt av att omfattas av den föreslagna regleringen. Dock skulle det i så fall bli fråga om en avsevärt större grupp direktutsända. Det är angeläget att begränsa kretsen som ska omfattas av regionernas utökade ansvar till de utsändningar som är av absolut störst vikt för staten sett ur en utrikes- och säkerhetspolitisk synvinkel. Anledningen till detta är att det är svårt att förutse hur omfattande användningen av direktutsändning skulle bli om möjligheten omfattade alla statligt utsända, med en korresponderande osäkerhet vad gäller ökade kostnader för regionerna för tillkommande ansvar att erbjuda vård i Sverige för gruppen. Vissa myndigheters problem med direktutsändning har sin grund i att de har ett behov av att anställa personer från utlandet som aldrig har varit bosatta i Sverige. Sådana personer omfattas inte av svensk socialförsäkring vid en utsändning och ändrade regler kring hälso- och sjukvård och tandvård löser inte rekryteringsproblemen för dessa myndigheter. Till skillnad från bl.a. *Ekonomistyrningsverket*, *Folke Bernadotteakademien*, *Försvarets materielverk*, *Göteborgs universitet*, *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap* (numera *Myndigheten för civilt försvar*), *OFR/S,P,O* och *TCO*, bedömer regeringen därför att den föreslagna regleringen bör begränsas till Regeringskansliet, Försvarsmakten och Sida. Regeringen anser inte att de risker som *Utrikesförvaltningens personalförening* pekar på motiverar en ytterligare begränsning av personkretsen.

7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2026.

Ändringen i inkomstskattelagen ska tillämpas första gången på förmån som tillhandahålls efter ikraftträdandet.

Regeringens bedömning

Det finns inte något behov av övergångsbestämmelser i övrigt.

Promemorians förslag och bedömning

Förslaget och bedömningen i promemorian överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2025.

Remissinstanserna

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt i denna del.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Det är angeläget att de föreslagna författningsändringarna träder i kraft så snart som möjligt. Ändringarna bedöms kunna träda i kraft den 1 juli 2026.

I promemorian föreslås att en övergångsbestämmelse ska införas för ändringen i 11 kap. 18 § inkomstskattelagen. Syftet är att förtydliga att paragrafen i sin nya lydelse ska tillämpas på förmån av vaccination av medföljande familjemedlemmar som tillhandahålls först efter att ändringen har trätt i kraft. Regeringen instämmer i bedömningen i promemorian att en sådan övergångsbestämmelse behövs.

De nya bestämmelserna i hälso- och sjukvårdslagen och tandvårdslagen ska tillämpas på personal som är direktutsänd vid ikraftträdandet, samt sådan personals medföljande familjemedlemmar. Det finns därför inte något behov av någon övergångsbestämmelse.

8 Konsekvenser

Regeringens bedömning

Förslagen bedöms förbättra kompetensförsörjningen för framför allt Regeringskansliet, Försvarsmakten och Sida.

Förslaget om ändring i inkomstskattelagen bedöms leda till minskade skatteintäkter för staten och i viss utsträckning för kommunsektorn. De minskade intäkterna för staten bedöms dock bli så små att de inte nämnvärt påverkar beräkningarna av statens samlade inkomster. För kommunernas och regionernas del bedöms minskningen av skatteintäkterna bli så små att de inte behöver kompenseras för detta.

Förslaget om ändringar i hälso- och sjukvårdslagen och tandvårdslagen bedöms vara ett nytt åtagande för regionerna, men åtagandet är av sådan begränsad omfattning att de potentiellt ökade kostnaderna ryms inom regionernas befintliga budgetar.

Förslaget om ändringar i hälso- och sjukvårdslagen och tandvårdslagen innebär en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Denna bedöms dock som proportionerlig.

Promemorians bedömning

Bedömningen i promemorian stämmer i huvudsak överens med regeringens. I promemorian görs bedömningen att de minskade skatteintäkter som förslaget om ändring i inkomstskattelagen leder till för staten kan finansieras genom motsvarande minskade anslag till de berörda myndigheterna.

Remissinstanserna

De flesta remissinstanser har inte yttrat sig särskilt över bedömningen.

Gällande förslaget om ändring i inkomstskattelagen anför *Sveriges Kommuner och Regioner* att det kommer leda till minskade skatteintäkter för såväl staten och kommunerna som regionerna och att kommunerna och regionerna bör kompenseras för detta. *Skatteverket* anser att det saknas tillräcklig analys av de ekonomiska konsekvenserna av att utsänd privat anställd personal omfattas. *Förvaltningsrätten i Stockholm* bedömer att förslaget kan medföra en ökning av antalet mål hos de allmänna förvaltningsdomstolarna och efterfrågar en analys av konsekvenserna för domstolarnas anslagsbehov.

Gällande förslaget som rör ändringar i vårdlagstiftningen framhåller *Region Stockholm* att det är svårt att bedöma de ekonomiska konsekvenserna av förslaget och förutsätter att regionerna får full kostnadstäckning. *Myndigheten för vård- och omsorgsanalys* påpekar att de genomsnittliga kostnaderna för vård per person och år i Sverige som det hänvisas till i promemorian har ökat. Myndigheten delar dock bedömningen i promemorian att kostnaderna bör vara hanterbara för regionerna. *Sveriges Kommuner och Regioner* anför att regionerna bör kompenseras för de ökade kostnaderna.

Skälen för regeringens bedömning

Ekonomiska konsekvenser av ändringen i inkomstskattelagen

Genom att förmån av medföljande familjemedlemmars vaccination som betingas av utlandsvistelsen blir skattefri kommer statens skatteintäkter att minska. Det har inte gått att med säkerhet fastställa hur stora skatteintäkter som förmånsbeskattningen av medföljande familjemedlemmars vaccin-

ationer genererar i dag. Dessa förmånsvärden särredovisas inte i de uppgifter som arbetsgivare lämnar till Skatteverket. Kartläggningen i promemorian visar att det sammanlagda förmånsvärdet för samtliga utsändande myndigheter för ett par år sedan uppskattningsvis uppgick till drygt 300 000 kr per år. Det är framför allt Regeringskansliet och Sida som erbjuder förmån av vaccination av medföljande familjemedlemmar i någon större utsträckning. Uppskattningen av förmånsvärdet baserades på den tidigare prislistan hos den läkarmottagning som Regeringskansliet och Sida, och även vissa andra myndigheter, anlitar. Inför 2024 skulle priserna dock höjas med 40 procent. Med hänsyn till denna prishöjning uppskattas det sammanlagda förmånsvärdet i nuläget uppgå till cirka 450 000 kr per år.

En undersökning som Business Sweden genomfört och som redogörs för i promemorian pekar mot att det inte är särskilt vanligt att privata arbetsgivare bekostar vaccinationer för medföljande familjemedlemmar inför eller efter utsändning. Regeringen bedömer, till skillnad från *Skatteverket*, att det finns tillräckligt underlag för att konstatera att privat anställda kommer beröras av förslaget, om än i liten omfattning, och att det saknas anledning att ytterligare utreda de ekonomiska konsekvenserna av detta. Det skulle också kunna förekomma att arbetsgivare i kommuner och regioner bekostar vaccinationer för medföljande familjemedlemmar inför utsändning. Det har inte framkommit att detta är särskilt vanligt förekommande. Att även förmån av vaccination av medföljande familjemedlemmar som erbjuds privat och kommunalt anställda omfattas av förslaget bedöms därför inte påverka skatte- och avgiftsintäkter nämnvärt.

Förslaget beräknas därmed innebära att ett underlag motsvarande cirka 450 000 kr per år inte längre kommer tas upp till beskattning. Den offentliga sektorns skatte- och avgiftsintäkter beräknas till följd av detta minska med cirka 370 000 kr per år. Av detta utgörs cirka 230 000 kr av minskade skatteintäkter på förvärvsinkomster (vid en antagen marginalskatt om 50 procent), varav cirka 140 000 kr är kommunala skatteintäkter. De minskade arbetsgivaravgifterna uppgår till cirka 140 000 kr per år.

De minskade skatteintäkterna för staten om 230 000 kr i form av minskade arbetsgivaravgifter och minskade statliga skatteintäkter för förvärvsinkomster till följd av förslaget bedöms vara av sådan storlek att de inte nämnvärt kommer att påverka beräkningarna av statens samlade inkomster. Regeringen bedömer därför, till skillnad från i promemorian, att någon motsvarande minskning av anslagen till berörda myndigheter inte är nödvändig. Vidare bedömer regeringen, till skillnad från *Sveriges Kommuner och Regioner*, att de minskade skatteintäkterna för kommuner och regioner är så pass små att de inte behöver kompenseras för detta.

Ekonomiska konsekvenser av förslaget om ändring i hälso- och sjukvårdslagen och tandvårdslagen

Förslaget att vissa direktutsända och deras medföljande familjemedlemmar ska omfattas av regionernas ansvar att erbjuda en god hälso- och sjukvård och tandvård är ett nytt åtagande och kommer att medföra något ökade kostnader för regionerna. Det är svårt att uppskatta hur stora dessa kostnader kan bli, eftersom det inte går att med säkerhet säga hur många personer som kommer att direktutsändas, och hur många medföljande

familjemedlemmar dessa har. Vidare är det svårt att uppskatta hur stora vårdkostnaderna i Sverige kommer att bli för dessa personer.

Enligt *Myndigheten för vård och omsorgsanalys* uppgick kostnaden för den svenska hälso- och sjukvården 2023 till ungefär 37 500 kr per person och år. Direktutsända och deras familjemedlemmar kommer att få delar av sitt behov av hälso- och sjukvård tillgodosett på stationeringsorten och kommer därför inte belasta den svenska sjukvården fullt ut. Vårdbehovet på stationeringsorten täcks till viss del av URA- eller UVApplus-försäkringen och kostnaden för denna vård står Kammarkollegiet för. Direktutsända inom EU/EES och Schweiz kommer att omfattas av svensk sjuk- och tandvård på grund av det EU-rättsliga regelverket. Uppskattningsvis gäller detta knappt hälften av Regeringskansliets direktutsända. Kostnaderna för sjuk- och tandvård som ges på stationeringsorten bärs således av Försäkringskassan och av Kammarkollegiet. Regionerna kommer därför endast att stå för en del av vårdkostnaderna för direktutsända och deras medföljande familjemedlemmar.

Direktutsänd personal, och deras medföljande familjemedlemmar, som drabbas av svår eller långvarig sjukdom kan sannolikt tänkas flytta hem till Sverige för vård. Sådana vårdkostnader kommer då att falla under regionernas ordinarie ansvar.

Mot bakgrund av detta bör regionernas ökade kostnader inte uppgå till riksgenomsnittet per person och år utan kostnaden kan snarare uppskattas till ungefär hälften av denna, dvs. cirka 19 000 kr per person och år.

Direktutsänd personal kan efter fullgjord utsändning hemstationeras och flytta tillbaka till Sverige. De blir då folkbokförda och bosatta i Sverige och kommer att omfattas av regionernas nuvarande ansvar att erbjuda en god hälso- och sjukvård. Det kan också hända att direktutsänd personal lämnar sin anställning utan att återvända hem till Sverige. Personen och dess medföljande familjemedlemmar upphör då att omfattas av regionernas utökade ansvar. På grund av rotationsreglerna inom Regeringskansliet (Utrikesdepartementet) och Sida kan direktutsända därifrån förväntas vara utsända under som mest tio år, även om det vanligen är kortare tid än så. Den genomsnittliga vårdkostnaden för en direktutsänd person under hela utsändningen kan därmed uppskattas till som mest omkring 190 000 kr.

Enligt kartläggningen i promemorian kan det antas att 15–20 personer kommer att vara direktutsända samtidigt från Regeringskansliet och Försvarsmakten. Inklusive medföljande familjemedlemmar kan gruppen förväntas uppgå till 30–50 personer. Enligt uppgifter från Sida kan myndigheten komma att rekrytera cirka fem direktutsända per år, med i genomsnitt cirka två medföljande familjemedlemmar. Vid en väl tilltagen uppskattning kan antalet personer som omfattas av regionernas utökade ansvar tänkas dubblas av att Sida, utöver Regeringskansliet och Försvarsmakten, föreslås omfattas av förslaget. I stället för de cirka 450 000–750 000 kr som regionernas kostnader skulle öka med per år enligt bedömningen i promemorian bör det enligt regeringens uppskattning således röra sig om ungefär det dubbla. Siffrorna är emellertid osäkra, eftersom det är svårt att förutse i vilken omfattning Försvarsmakten kommer att ha behov av direktutsändning, hur stor del av direktutsändningen som kommer att ske till EU/EES och Schweiz och hur många familjemedlemmar de direktutsända kommer att ha med sig. Eftersom

flertalet av de direktutsända kan förväntas ha kvar en sådan anknytning till Sverige att de är obegränsat skattskyldiga för sina inkomster i Sverige kommer regionernas ökade kostnader även kompenseras med skatteintäkter.

Den offentliga tandvården finansieras till stor del genom patientavgifter, men även genom statliga bidrag. Tandvård till barn och unga finansieras av regionerna. Regionerna kommer genom den föreslagna ändringen i tandvårdslagen få ett utökat ansvar för tandvård. Eftersom förhållandevis få personer får denna tandvård och då gruppen direktutsända med medföljande familjemedlemmar är så pass liten bedömer regeringen det som osannolikt att regionerna skulle få några större ökade kostnader i detta avseende genom förslaget. Sammantaget bedöms regionernas kostnader för att erbjuda en god tandvård endast komma att öka marginellt.

De ökade vårdkostnader som inte kommer att finansieras med skatteintäkter eller patientavgifter bör inte överstiga 1,5 miljoner kr per år och regeringen bedömer, till skillnad från *Region Stockholm* och *Sveriges Kommuner och Regioner*, att det rör sig om så begränsade belopp att de ryms inom regionernas budgetar.

Ekonomiska konsekvenser för enskilda och arbetsgivare

Förslaget om ändring i inkomstskattelagen innebär att enskilda inte längre ska förmånsbeskattas för medföljande familjemedlemmars vaccinationer om vaccinationerna betingas av utlandsvistelsen. Hur mycket inkomstskatten minskar för berörda beror på förmånsvärde och marginalskatt.

Att förmånen är skattepliktig innebär att den är pensionsgrundande i dag. För anställda med årsinkomst under 8,07 inkomstbasbelopp innebär minskad skattepliktig inkomst minskad intjäning av pensionsrätter till den allmänna pensionen. Skattefriheten kan därmed innebära viss negativ effekt på den pensionsgrundande inkomsten för berörda. Då mottagarna av förmånen i stor utsträckning bedöms vara personer med förvärvsinkomster över taket i det allmänna pensionssystemet och förmånsvärdena i genomsnitt är förhållandevis små blir sådana effekter dock i de flesta fall begränsade.

För arbetsgivarna innebär förslaget att ett förmånsvärde inte längre behöver beräknas och redovisas vad gäller medföljandes vaccinationer samt att arbetsgivaravgifter inte längre ska betalas på förmånsvärdet. Eftersom förmån av medföljande familjemedlemmars hälsoundersökningar även fortsatt kommer att förmånsbeskattas bedöms de administrativa kostnaderna dock inte minska. Framför allt bedöms några statliga myndigheter beröras men även arbetsgivare i andra sektorer kan beröras om de utger förmån i form av vaccination av medföljande inför utlandstjänstgöring.

Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Principen om den kommunala självstyrelsen gäller för all kommunal verksamhet, som kommunen driver eller finansierar. Även den regionala verksamheten omfattas av självstyrelsen. En inskränkning i den kommunala självstyrelsen bör inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett den (14 kap. 3 § regeringsformen). Utrymmet för den kommunala självstyrelsen är inte obegränsat och det kan inom

vissa områden finnas nationella krav på en enhetlig reglering som kan anses väga över den kommunala bestämmanderätten, t.ex. inom hälso- och sjukvårdsområdet. I proportionalitetsbedömningen bör innefattas en skyldighet att undersöka om det ändamål som regleringen avser att tillgodose kan uppnås på ett för det kommunala självbestämmandet mindre ingripande sätt (prop. 2012/13:109 s. 53 och 54).

Förslaget om att regionernas ansvar att erbjuda en god hälso- och sjukvård och tandvård ska utökas till att omfatta personer som i dag inte omfattas av denna skyldighet innebär ökade åtaganden för regionerna och är därmed en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Det finns behov av att lägga fram detta förslag bland annat för att de aktuella myndigheterna annars har svårt att bemanna viktiga tjänster efter skicklighet och förtjänst. En förutsättning för bemanningen är att den utpekade gruppen kan ha tillgång till den svenska offentliga hälso- och sjukvården och tandvården. Regeringen bedömer att det inte finns någon lösning som ger detta resultat utan att inskränka på den kommunala självstyrelsen. De intressen som ligger bakom förslaget får anses väga tyngre än regionernas självstyrelseintresse. Förslaget bedöms därför utgöra ett proportionellt ingrepp i den kommunala självstyrelsen.

Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män

Av promemorian framgår att det framför allt är Regeringskansliet och Sida som erbjuder förmån av vaccination av medföljande familjemedlemmar och betydligt fler förmånsbeskattas för sådan förmån vid Regeringskansliet än vid Sida. Av utsända inom utrikesförvaltningen är 49 procent kvinnor och 51 procent män. Förslaget att skattebefria sådan förmån av vaccination bedöms därmed beröra kvinnor och män i ungefär lika stor utsträckning. Förslaget bedöms inte påverka jämställdheten mellan kvinnor och män.

Förslaget att utöka regionernas vårdansvar till direktutsända från Regeringskansliet, Försvarsmakten och Sida, samt deras medföljande familjemedlemmar, innebär att fler personer kan komma i fråga för statlig utsändning. Försvarsmaktens utsända till stabsfunktioner är till övervägande del män. Merparten av de som kan förväntas bli direktutsända bedöms dock tillhöra Regeringskansliet (Utrikesdepartementet) och Sida. Som anges ovan är utsända inom utrikesförvaltningen till ungefär lika stora delar män och kvinnor. Regeringen bedömer därför att förslaget kommer att påverka män och kvinnor i ungefär lika utsträckning.

Förslagen bedöms även i övrigt inte ha någon påverkan på jämställdheten mellan kvinnor och män.

Effekter för Skatteverket och de allmänna förvaltningsdomstolarna

Skatteverket kommer att behöva ändra informationsmaterial till följd av förslaget om skattefrihet för vaccination av medföljande familjemedlemmar. Dessa förändringar kommer att ingå i den anpassning som görs med anledning av ny eller förändrad lagstiftning och det bedöms inte finnas behov av särskilda informationsinsatser utöver detta. Eventuella tillkommande kostnader bedöms rymmas inom Skatteverkets befintliga ekonomiska ramar.

Förslaget kan komma att medföra en marginell ökning av antalet mål i de allmänna förvaltningsdomstolarna. Eventuella kostnader bedöms dock rymmas inom anslaget Sveriges Domstolars befintliga ekonomiska ramar.

Förslagets förenlighet med EU-rätten

Förslagen bedöms vara förenliga med det EU-rättsliga regelverket.

Övriga konsekvenser

Förslagen bedöms öka attraktiviteten hos de arbetsgivare som sänder ut personal och som omfattas av förslagen. Förslagen om ändringar i hälso- och sjukvårdslagen och tandvårdslagen bedöms förbättra Regeringskansliets, Försvarmaktens och Sidas möjligheter att anställa personal utifrån förtjänst och skicklighet och underlätta dessa myndigheters kompetensförsörjning.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125)

5 b § *Regionen ska utöver det som följer av 5 och 5 a §§ erbjuda en god tandvård åt dem som, utan att vara bosatta i Sverige, är utsända av Regeringskansliet, Försvarmakten eller Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) för tjänstgöring utomlands.*

Regionen ska även erbjuda en god tandvård åt medföljande familjemedlemmar till dem som avses i första stycket.

Vården ska erbjudas av den region där den utsände senast var bosatt.

Denna bestämmelse gäller inte utsänd personal som omfattas av lagen (2010:449) om Försvarmaktens personal vid internationella militära insatser.

I paragrafen, som är ny, regleras ett utökat ansvar för regionerna att erbjuda en god tandvård. Övervägandena finns i avsnitt 6.

Av *första stycket* framgår att regionerna ska erbjuda utsänd personal från Regeringskansliet, Försvarmakten och Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida), som inte omfattas av 5 eller 5 a §, en god tandvård. Detta innebär att personer som inte är bosatta i Sverige i enlighet med vad som krävs enligt 5 § och som inte heller har rätt till vårdförmåner i Sverige vid sjukdom och moderskap enligt vad som följer av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (5 a §) ska erbjudas en god tandvård. Ansvaret gäller endast personal utsänd av Regeringskansliet, Försvarmakten och Sida.

Av *andra stycket* framgår att regionerna också ska erbjuda en god tandvård åt medföljande familjemedlemmar till den som inte är bosatt i Sverige och som sänds ut av Regeringskansliet, Försvarmakten eller Sida för tjänstgöring utomlands. Med familjemedlemmar avses make eller mot-

svarande och barn (jfr prop. 2017/18:131 s. 50 och prop. 2005/06:19 s. 38). Begreppet medföljande innebär att familjeförhållandet ska ha varit etablerat vid utsändningen. Om den anställda under tiden för utsändningen blir sambo eller gifter sig kommer sambon eller maken således inte att omfattas av regionernas ansvar enligt bestämmelsen. När det gäller barn som föds eller adopteras under utsändningen och som den anställda har del i vårdsnaden om omfattas dock ett sådant barn av regionernas ansvar.

Enligt *tredje stycket* ska tandvården erbjudas av den region där den utsände senast var bosatt. Detta innebär att en utsänd som aldrig har varit bosatt i Sverige inte omfattas av bestämmelsen. Något sådant krav ställs inte upp beträffande medföljande familjemedlemmar. Även medföljande familjemedlemmars tandvård ska erbjudas av den region där den utsände senast var bosatt.

Av *fyjärde stycket* framgår att bestämmelsen inte ska tillämpas avseende personal från Försvarmakten som omfattas av lagen (2010:449) om Försvarmaktens personal vid internationella militära insatser.

9.2 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

11 kap.

18 § Förmån av hälso- och sjukvård ska inte tas upp om förmånen avser vård utomlands vid insjuknande i samband med tjänstgöring utomlands.

Följande förmåner ska inte heller tas upp

- läkemedel vid vård utomlands vid insjuknande i samband med tjänstgöring utomlands,

- företagshälsovård, förebyggande behandling eller rehabilitering,

- vaccination som betingas av tjänsten,

- *vaccination av medföljande familjemedlemmar vid tjänstgöring utomlands, om vaccinationen betingas av utlandsvistelsen, och*

- tandbehandling som har bedömts som nödvändig med hänsyn till tjänstens krav för Försvarmaktens submarina eller flygande personal och för andra med i huvudsak liknande arbetsförhållanden.

Paragrafen reglerar vilka förmåner av hälso- och sjukvård som inte ska tas upp till beskattning. Övervägandena finns i avsnitt 5.

Av en ny *fyjärde strecksats* i *andra stycket* följer att även förmån av vaccination av medföljande familjemedlemmar vid tjänstgöring utomlands ska vara skattefri. En förutsättning för skattefriheten är att vaccinationen betingas av utlandsvistelsen. Det innebär att vaccinationen ska vara nödvändig för utlandsvistelsen. Vaccinationer som tas av andra skäl eller t.ex. inför en semesterresa, omfattas inte av skattefriheten. Med familjemedlemmar avses detsamma som i 21 §, det vill säga make eller motsvarande och barn (prop. 2017/18:131 s. 50 och prop. 2005/06:19 s. 38). Begreppet medföljande innebär att familjeförhållandet ska ha varit etablerat vid utsändningen. Om den anställda under tiden för utsändningen blir sambo eller gifter sig kommer skattefrihet inte att gälla för dessa personers vaccinationer.

9.3 Förslaget till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

8 kap.

2 a § Regionen ska även erbjuda en god hälso- och sjukvård åt

1. den som, utan att vara bosatt i Sverige, är utsänd av Regeringskansliet, Försvarmakten eller Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) för tjänstgöring utomlands, och

2. den som är medföljande familjemedlem till en person som avses i 1.

Vården ska erbjudas av den region där den utsända senast var bosatt.

Denna bestämmelse gäller inte utsänd personal som omfattas av lagen (2010:449) om Försvarmaktens personal vid internationella militära insatser.

I paragrafen, som är ny, regleras ett utökat ansvar för regionerna att erbjuda god hälso- och sjukvård. Övervägandena finns i avsnitt 6.

Av *första stycket första punkten* framgår att regionerna ska erbjuda utsänd personal från Regeringskansliet, Försvarmakten och Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida), som inte är bosatt i Sverige, en god hälso- och sjukvård. Detta innebär att dessa personer, trots att de inte är bosatta i Sverige i enlighet med vad som krävs enligt 1 § och inte heller har rätt till vårdförmåner i Sverige vid sjukdom och moderskap enligt vad som följer av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (2 §) ska erbjudas en god hälso- och sjukvård. Vad som avses med god vård framgår av 5 kap. 1 §. Ansvaret gäller endast utsänd personal från Regeringskansliet, Försvarmakten och Sida.

Av *första stycket andra punkten* framgår att regionerna också ska erbjuda en god hälso- och sjukvård åt medföljande familjemedlemmar till den som, utan att vara bosatt här, sänds ut från Regeringskansliet, Försvarmakten och Sida. Med familjemedlemmar avses make eller motsvarande och barn (jfr prop. 2017/18:131 s. 50 och prop. 2005/06:19 s. 38). Begreppet medföljande innebär att familjeförhållandet ska ha varit etablerat vid utsändningen. Om den anställde under tiden för utsändningen blir sambo eller gifter sig kommer sambon eller maken således inte att omfattas av regionernas ansvar enligt bestämmelsen. När det gäller barn som föds eller adopteras under utsändningen och som den anställde har del i vårdnaden om omfattas dock ett sådant barn av regionernas ansvar.

Enligt *andra stycket* ska hälso- och sjukvården erbjudas av den region där den utsände senast var bosatt. Detta innebär att en utsänd som aldrig har varit bosatt i Sverige inte omfattas av bestämmelsen. Något sådant krav ställs inte upp beträffande medföljande familjemedlemmar. Även medföljande familjemedlemmars hälso- och sjukvård ska erbjudas av regionen där den utsände senast var bosatt.

Av *tredje stycket* framgår att bestämmelsen inte ska tillämpas avseende personal från Försvarmakten som omfattas av lagen (2010:449) om Försvarmaktens personal vid internationella militära insatser.

9 kap.

1 § Regionen ska erbjuda vårdgaranti åt den som omfattas av regionens ansvar enligt 8 kap. 1, 2 eller 2 a §. Vårdgarantin ska innehålla en försäkran om att den enskilde inom viss tid får

1. kontakt med primärvården,

2. en medicinsk bedömning av läkare eller annan legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal inom primärvården,
3. besöka den specialiserade vården, och
4. planerad vård.

Hos en sådan utförare som avses i 7 kap. 3 a § första stycket gäller vårdgarantin enligt första stycket 1 och 2 endast om den enskilde är listad hos utföraren.

Bestämmelsen reglerar regionernas ansvar att lämna vårdgaranti. Övervägandena finns i avsnitt 6.

Ändringen i *första stycket* innebär att regionerna även ska erbjuda vårdgaranti åt utsända och medföljande familjemedlemmar som omfattas av regionernas ansvar enligt 8 kap. 2 a §.

Sammanfattning av aktuella delar i promemorian Bättre förutsättningar för utsänd statlig personal (Ds 2024:9)

Uppdraget

Uttredarens uppdrag har varit att utreda vissa frågor av betydelse för bättre förutsättningar för utsänd statlig personal. I nu aktuella delar har uppdraget omfattat frågeställningar som rör medföljande familjemedlemmars vaccinationer och direktutsändning. Uppdraget har innefattat att kartlägga och analysera problem, se över relevanta författningar och föreslå lösningar, till exempel författningsändringar. Syftet har varit att, i en tid av de största utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska prövningarna i modern tid, säkerställa goda, tydliga och mer förutsägbara villkor för utsända och deras familjemedlemmar för att säkra en långsiktig kompetensförsörjning och arbetsplatser med god arbetsmiljö samt stärka attraktiviteten för staten som arbetsgivare.

Förslagen

Slopad förmånsbeskattning av medföljande familjemedlemmars vaccinationer

Promemorian föreslår att förmån av vaccination av medföljande familjemedlemmar vid tjänstgöring utomlands ska vara skattefri under förutsättning att vaccinationen betingas av utlandsvistelsen.

Familjemedlemmar kan behöva genomgå vaccinationer före utsändning för att kunna följa med vid denna. Många gånger är det en förutsättning för att den anställde ska vilja sändas utomlands att familjemedlemmar kan följa med. Promemorian ser därför medföljande familjemedlemmars nödvändiga vaccinationer som en förutsättning för en fungerande bemanning av statens verksamhet utomlands.

Vaccinationer, liksom hälsoundersökningar, av medföljande familjemedlemmar är i många fall också en förutsättning för att den statliga arbetsgivaren ska kunna fullfölja sitt kollektivavtalsreglerade ansvar för hälso- och sjukvård inför, under och efter utsändningen. De är också viktiga för att arbetsgivaren ska kunna minimera risken för de kostnader som följer av oförutsedda sjukdomsfall under utsändningen. Vaccinationer kan även behöva upprepas efter hemkomst.

Utsänd personal har rapporterat att förmånsbeskattningen av vaccinationer och hälsoundersökningar inte upplevs som rimlig och beskattningen är orsak till irritation hos många utsända. Den riskerar att leda till att medföljande familjemedlemmar avstår nödvändiga sjukvårdsinsatser inför utsändning, med uppenbara hälsorisker till följd. Sådana ökade hälsorisker ökar arbetsgivarens riskexponering eftersom arbetsgivaren ansvarar för sjukvårdsåtgärder under tiden som utsändningen varar.

Förmånsbeskattningen får också arbetsgivaren att framstå som mindre attraktiv. Bilaga 1

Skatteintäkterna av förmånsbeskattningen av vaccinationer och hälsoundersökningar är små, drygt en halv miljon kronor per år, och uppskattas bli halverade om förmån av vaccination görs skattefri.

Utökat ansvar för regionerna att erbjuda vård till direktutsända

I promemorian föreslås att direktutsänd personal från Regeringskansliet och Försvarsmakten ska omfattas av regionernas ansvar att erbjuda en god hälso- och sjukvård samt tandvård, även om dessa personer inte anses som bosatta och är folkbokförda i landet. Regionernas ansvar ska även omfatta eventuella medföljande familjemedlemmar.

Personer som flyttar från Sverige för att till exempel ta anställning utomlands avregistreras normalt sett från folkbokföringen. En sådan person måste flytta hem till Sverige med avsikt att bo här i minst ett år för att anses bosatt och därmed folkbokföras igen. En person som inte är bosatt och därmed inte folkbokförd i Sverige saknar som utgångspunkt tillgång till den offentliga vården här. Ett undantag från detta gäller statligt anställda personer som är stationerade i EU/EES, Schweiz och Förenade kungariket, då dessa personer har tillgång till svensk sjuk- och tandvård genom det EU-rättsliga regelverket. Kollektivavtalen för statligt utsända bygger på att den utsände och dennes medföljande familjemedlemmar har tillgång till sjuk- och tandvård i Sverige och de flesta statliga arbetsgivare sänder därför inte ut personal som inte är folkbokförd.

För den statliga arbetsgivarens långsiktiga försörjning av kompetens med internationell erfarenhet är det önskvärt att personal kan tjänstgöra växelvis mellan svensk myndighet och internationella arbetsgivare. Detta kan förutses bli mer angeläget efter Sveriges medlemskap i Nato.

Enligt nu gällande regelverk kan personal som är tjänstledig från en statlig arbetsgivare inte träda åter i tjänst eller nyrekryteras för tjänstgöring utomlands med mindre än att personen först bosätter sig i Sverige för att han eller hon ska få tillgång till svensk hälso- och sjukvård under tjänstgöringen utomlands. Ett undantag är vid posteringar inom EU/EES, Schweiz och Förenade kungariket. Reglerna leder till en mindre flexibel personalförsörjning och kan innebära att befattningar inte kan tillsättas efter skicklighet och förtjänst. För att direktutsändning ska vara möjlig behöver de direktutsända omfattas av svensk offentlig sjuk- och tandvård.

Många statliga arbetsgivare önskar kunna rekrytera personal som inte är bosatt i Sverige för utsändning. Det är emellertid svårt att överblicka hur många direktutsändningar det skulle vara fråga om och vilka ökade kostnader detta skulle medföra. Det är angeläget att minska regionernas utökade ansvar i möjligaste mån, särskilt mot bakgrund av osäkerheten gällande omfattning och kostnader. Av kartläggningen framstår det som mest angeläget för Regeringskansliet och Försvarsmakten att kunna direktutsända. För dessa arbetsgivare kan möjligheten till direktutsändning sägas vara angelägen för riket sett ur ett utrikes- och säkerhetspolitiskt perspektiv. Det uppskattas vara fråga om enstaka direktutsändningar per år och på sikt röra sig om en konstant grupp om 15–20 utsända.

Övriga överväganden

Enligt promemorian finns goda argument för att även göra förmån av medföljande familjemedlemmars hälsoundersökningar före utsändning skattefri. Med anledning av begränsningar i utredarens uppdrag har dock inte lämnats något sådant förslag i promemorian.

Förslag till lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125)

Härigenom föreskrivs att det i tandvårdslagen (1985:125) ska införas en ny paragraf, 5 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 b §

Regionerna ska utöver det som följer av 5 och 5 a §§ erbjuda en god tandvård åt dem som, utan att vara bosatta i Sverige, sänds ut av Regeringskansliet eller Försvarsmakten för tjänstgöring utomlands.

Regionerna ska även erbjuda en god tandvård åt medföljande make, sambo och barn till dem som, utan att vara bosatta i Sverige, sänds ut av Regeringskansliet eller Försvarsmakten för tjänstgöring utomlands.

Denna bestämmelse gäller inte utsänd personal som omfattas av lagen (2010:449) om Försvarsmaktens personal vid internationella militära insatser.

Vården ska erbjudas av den region där den utsände senast var bosatt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs i fråga om inkomstskattelagen (1999:1229) att 11 kap. 18 § ska ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

18 §

Förmån av hälso- och sjukvård ska inte tas upp om förmånen avser vård utomlands vid insjuknande i samband med tjänstgöring utomlands.

Följande förmåner ska inte heller tas upp

- läkemedel vid vård utomlands vid insjuknande i samband med tjänstgöring utomlands,
- företagshälsovård, förebyggande behandling eller rehabilitering,
- vaccination som betingas av tjänsten,
 - *vaccination av medföljande familjemedlemmar vid tjänstgöring utomlands, om vaccinationen betingas av utlandsvistelsen, och*
- tandbehandling som har bedömts som nödvändig med hänsyn till tjänstens krav för Försvarmaktens submarina eller flygande personal och för andra med i huvudsak liknande arbetsförhållanden.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

2. Lagen tillämpas första gången på förmån som tillhandahålls efter ikraftträdandet.

Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att det i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) ska införas en ny paragraf, 8 kap. 2 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

2 a §

Regionerna ska även erbjuda en god hälso- och sjukvård åt

1. den som, utan att vara bosatt i Sverige, sänds ut av Regeringskansliet eller Försvarmakten för tjänstgöring utomlands, och

2. den som är medföljande make, sambo eller barn till en person som, utan att vara bosatt i Sverige, sänds ut av Regeringskansliet eller Försvarmakten för tjänstgöring utomlands.

Denna bestämmelse gäller inte utsänd personal som omfattas av lagen (2010:449) om Försvarmaktens personal vid internationella militära insatser.

Vården ska erbjudas av den region där den utsände senast var bosatt.

9 kap.

1 §

Regionen ska erbjuda vårdgaranti åt den som omfattas av regionens ansvar enligt 8 kap. 1 eller 2 §. Vårdgarantin ska innehålla en försäkran om att den enskilde inom viss tid får

1. kontakt med primärvården,

2. en medicinsk bedömning av läkare eller annan legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal inom primärvården,

3. besöka den specialiserade vården, och

4. planerad vård.

Hos en sådan utförare som avses i 7 kap. 3 a § första stycket gäller vårdgarantin enligt första stycket 1 och 2 endast om den enskilde är listad hos utföraren.

Regionen ska erbjuda vårdgaranti åt den som omfattas av regionens ansvar enligt 8 kap. 1, 2 eller 2 a §. Vårdgarantin ska innehålla en försäkran om att den enskilde inom viss tid får

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttrande över promemorian inkommit från Arbetsgivarverket, Ekonomistyrningsverket, Folke Bernadotteakademien, Folkhälsomyndigheten, Försvarets materielverk, Försvarmakten, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Malmö, Förvaltningsrätten i Stockholm, Göteborgs universitet, Inspektionen för socialförsäkringen, Jämställdhetsmyndigheten, Kammarkollegiet, Kommerskollegium, Lantmäteriet, Lunds universitet, Migrationsverket, Myndigheten för psykologiskt försvar, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Polismyndigheten, Region Jönköping, Region Skåne, Region Stockholm, Region Södermanlands län, Riksdagsförvaltningen, Skatteverket, Socialstyrelsen, Statens fastighetsverk, Statistiska centralbyrån, Stockholms universitet, Strålsäkerhetsmyndigheten, Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, Svenska dialoginstitutet för Mellanöstern och Nordafrika, Svenska institutet, Svenskar i världen, Sveriges akademikers centralorganisation, Sveriges ambassad i Bangkok, Sveriges ambassad i Brasília, Sveriges ambassad i Helsingfors, Sveriges ambassad i Jakarta, Sveriges ambassad i Madrid, Sveriges ambassad i Moskva, Sveriges ambassad i New Delhi, Sveriges ambassad i Peking, Sveriges ambassad i Pretoria, Sveriges ambassad i Tbilisi, Sveriges ambassad i Washington, Sveriges Kommuner och Regioner, Sveriges ständiga representation vid Europeiska unionen, Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, Tjänstemännens centralorganisation, Transportstyrelsen, Tullverket, Universitets- och högskolerådet, Uppsala universitet, Verket för innovationssystem och Vetenskapsrådet.

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, Region Dalarna, Skolverket, Svenska Vård och Sveriges kvinnoorganisationer har avstått från att yttra sig.

Följande remissinstanser har inte hörts av: Business Sweden, Näringslivets internationella råd, Näringslivets skattedelegation, Svenskt näringsliv, Sveriges allmänna utrikeshandelsförening, Sveriges ambassad i Alger, Sveriges ambassad i Kairo, Sveriges ständiga representation vid de internationella organisationerna i Genève och Sveriges ständiga representation vid Nato.

Yttranden har dessutom kommit in från OFR/S,P,O och Utrikesförvaltningens personalförening.